

LAUREAAT FRANCQUI-PRIJS 2016

KUNSTWETENSCHAPPER

BARBARA BAERT

Persdossier

Voor meer informatie:

Koen François

kf@whyte.be

02/738.06.28

Inhoud

<i>Persbericht</i>	3
<i>De loopbaan van kunstwetenschapper Barbara Baert</i>	5
<i>Het werk van kunstwetenschapper Barbara Baert</i>	7
<i>De Francqui-Stichting en de Francqui-Prijs</i>	9
De geschiedenis van de Francqui-Stichting	9
De Francqui-Prijs	9
<i>Francqui-Prijs 2016: de juryleden</i>	10
<i>Francqui-Prijs: de laureaten van de afgelopen 10 jaar</i>	12

20/05/2016

Prestigieuze Francqui-Prijs 2016 gaat naar kunstwetenschapper Barbara Baert (KU Leuven) voor haar pionierswerk binnen de iconologie

Brussel, 20 mei 2016 – De Francqui-Prijs 2016, die dit jaar wordt toegekend aan de humane wetenschappen, heeft als laureaat Barbara Baert, professor Kunstwetenschappen aan de KU Leuven. Als iconoloog onderzoekt zij de middeleeuwse beeldcultuur en reliekencultus, waarbij ze grote thema's aansnijdt die dichtbij de mens staan zoals zintuiglijke ervaring, gezondheid en leven en dood. Deze universele motieven behandelt ze met veel bravoure in een breder kader dat historische, geografische en culturele grenzen overschrijdt. Omwille van haar gedurfde aanpak en pionierswerk in de iconologie kent de jury van gerenommeerde internationale experts de Francqui-Prijs 2016 toe aan deze buitengewone kunstwetenschapper. De jury werd voorgezeten door Harvard Professor Eric Maskin, 2007 Nobel prijs economie. De officiële uitreiking van de prijs vindt plaats op 8 juni in het Paleis der Academiën. Zijne Majesteit de Koning zal de Francqui-Prijs persoonlijk overhandigen aan professor Barbara Baert.

Veelzijdig kunstwetenschapper met een passie voor middeleeuwse kunst

Als dochter van een kunstenaar en een onderwijzeres groeide Barbara Baert op in de geur van olieverf en schilderborstels. De grote belangstelling voor beeldende kunsten die ze van thuis meekreeg, vertaalde zich in een passie voor beeldculturen en, meer specifiek, de middeleeuwse beeldtaal. Met een opvallend enthousiasme verdiepte professor Baert zich in de iconologie, het onderzoek en de interpretatie van thematische tradities in de kunsten. Als voorzitter van de vakgroep Kunstwetenschappen van de KU Leuven droeg ze bij aan een waardevol oeuvre over culturen, tijdsgrenzen en disciplines heen. In 2006 richtte ze de *Iconology Research Group* op, die samen met een tiental verwante instellingen het onderzoek in de iconologie steunt, verspreidt en internationaliseert. Dit getuigt van een gewaagde aanpak en innovatieve brede kijk op de humane wetenschappen, bekroond door de jury met de Francqui-prijs. Volgens professor Barbara Baert is elke begrenzing van kunst – zowel hiërarchisch als disciplinair – overbodig: *“Ik omhels elke vorm van artistieke expressie als relevant genoeg om onderzocht te mogen worden door een kunsthistoricus.”*

Beeldculturen doorgronden in een ruim interdisciplinair kader

Als relatief jonge wetenschappelijke discipline is de kunstgeschiedenis niet strikt gedefinieerd en biedt ze onderzoekers een waaier aan mogelijkheden om kunst te bekijken. *“Ik ben vooral blij met de vrijheid die de discipline mij schenkt en dat dit ook toegejuicht wordt door de Francqui-Stichting,”* verklaart professor Baert.

In haar werk vertrekt de kunstwetenschapper van iconologische thema's uit de oude kunst en de vroege moderniteit. Ze beperkt zich daarbij niet tot een historisch-comparatieve analyse, maar gaat over verschillende periodes en cultuurgrenzen heen. Tijdens haar onderzoek treedt de professor steeds in dialoog met andere disciplines zoals de literatuurstudie, de filosofie, de antropologie en zelfs de psychoanalyse. Deze vernieuwende aanpak paste Professor Baert voor het eerst toe in haar doctoraatsthesis, *A Heritage of Holy Wood*, nog altijd beschouwd als een belangrijk referentiewerk. Door zich te focussen op thema's zoals aanraking, bloed en vruchtbaarheid snijdt professor Baert grote universele vraagstukken aan die vandaag de dag nog steeds een centrale plaats innemen in onze samenleving.

Een prestigieuze prijs

Dat de Francqui-Prijs ook wel eens de '**Belgische Nobelprijs**' wordt genoemd, heeft te maken met haar rijke geschiedenis en internationale karakter. De Francqui-Stichting werd in 1932 opgericht door de Belgische diplomaat Emile Francqui en de toenmalige Amerikaanse president Herbert Hoover. Beiden investeerden na WO I in diverse wetenschapsorganisaties, om het onderzoek in België te stimuleren. Vandaag wordt de multidisciplinaire Raad van Bestuur van de stichting voorgezeten door ere-voorzitter van de Europese Raad en minister van Staat Herman Van Rompuy en de Gedelegeerd Bestuurder Prof. Pierre Van Moerbeke, zelf een vroegere Francqui-laureaat.

Elk jaar reikt de Francqui-Stichting een bedrag van 250.000 euro uit, beurtelings aan een wetenschapper uit de exacte wetenschappen, de humane wetenschappen en de biologische- en medische Wetenschappen. Meerdere laureaten van de Francqui-Prijs mochten later ook internationale prijzen in ontvangst nemen, sommigen zelfs de Nobelprijs. Zo won ook de Belgische Nobelprijswinnaar voor natuurkunde, François Englert, in 1982 deze eervolle onderscheiding voor exacte wetenschappen.

De officiële uitreiking van de Francqui-Prijs 2016 vindt plaats op 8 juni in het Paleis der Academiën in aanwezigheid van Zijne Majesteit de Koning.

Perscontact:

Koen François
kf@whyte.be
02/738.06.28

De loopbaan van kunstwetenschapper Barbara Baert

Barbara Baert (° Turnhout, 1967) werd thuis opgevoed met een grote belangstelling voor de beeldende kunsten. Naar aanleiding van haar vele reizen in Zuid-Europa die zij als kind maakte, ging haar hart gaandeweg in de richting van de middeleeuwse en de renaissancekunst. Als primus aan het Spijker Instituut in Hoogstraten waar ze de Latijn-Griekse opleiding volgde (1979-1985) adviseerden haar leerkrachten verder te gaan in de Klassieke Talen, maar Barbara Baert koos zonder aarzeling voor de richting Kunstwetenschappen aan de KU Leuven.

Tijdens haar jaren als student aan de KU Leuven, waar ze in 1989 met de Grootste Onderscheiding afstudeert, kristalliseert deze belangstelling zich ook onderzoeksmatig. Haar afstudeerscriptie over een onbekende vijftiende-eeuwse incunabel (een vroege druk bewaard in de Koninklijke Bibliotheek Albert I) wordt in 1993 bekroond met een prijs door de Vlaamse Koninklijke Academie. Klasse Schone Kunsten.

Na haar afstuderen specialiseert Barbara Baert zich met een beurs van de Vlaamse Gemeenschap aan de Università degli Studi van Siena (Italië), waar ze samenwerkt met professoren in het vakgebied van stijlonderzoek (beschrijven en onderzoeken van vormtalen) enerzijds en de iconografie (beschrijven en onderzoeken van thematische tradities in de kunsten) anderzijds. Het specialisatiejaar biedt haar naast expertise in de Italiaanse schilderkunst ook de microbe voor een integratieve (vorm én inhoud) aanpak in de Kunstwetenschappen.

Een positie als assistent aan het Monitoraat brengt Barbara Baert terug naar de KU Leuven waar ze zich inzet voor de begeleiding van de eerstejaarsstudenten. Haar enthousiasmerend onderwijs wordt overigens tot op vandaag gewaardeerd. Tijdens dit mandaat behaalt Barbara Baert haar baccalaureaat in de Filosofie en werkt ze aan haar doctoraat bij professor dr. Maurits Smeyers met een onderwerp over reliekencultus, dat veel impact zal krijgen in het wetenschappelijk milieu. Wegens de omvang en de ambitie van dit project zou een buitenlandse collega de dissertatie ironisch bejubelen als *“the glorious mistake of a pioneer”*. Heden is *A Heritage of Holy Wood* (Brill Publishers, 2004) een standaardwerk geworden, maar destijds werd hier Baerts typische ‘iconologische’ methode geboren: een methode in de Kunstwetenschappen, die ideeëngeschiedenis, theologie, literatuur en plastische kunsten verenigt.

Na het in 1999 schielijk overlijden van haar promotor, professor dr. Maurits Smeyers, breekt voor Barbara Baert een moeilijkere periode aan. Ze geniet op dat ogenblik wel van een postdoctorale beurs van het FWO die zou verlengd worden tot en met 2004, maar moet in de luwte verder werken. Barbara Baert begint te reizen. Ze spreekt aan ontelbare instituten en universiteiten in Europa en de USA. Ze neemt een fellowship voor één jaar aan in Trier en geniet verscheidene schrijfbeurzen in Rome. Tijdens deze fase ontwikkelt ze haar breed en stabiel internationaal netwerk. De academische vrijheid geeft haar bovendien de ademruimte voor nieuwe iconologische thema's en methodische experimenten binnen haar vakgebied. Voor bepaalde duur losgeweekt van haar Alma Mater, tekenen zich de onderzoeklijnen af die haar oeuvre tot op heden schragen. Terugblikkend op deze periode, spreekt Barbara Baert zelf over een "belangrijke emancipatorische tijd wat betreft impact en inzicht die ze overleefde op overtuiging en volharding".

Nadien neemt haar carrière een hoge vlucht en groeit almaar de verspreiding van haar werk. In 2006 wordt Barbara Baert benoemd binnen het zelfstandig academisch personeel van de KU Leuven. Ze sticht in datzelfde jaar de *Iconology Research Group* (IRG), een organisatie met een tiental verwante instellingen die het onderzoek in de iconologie steunen, verspreiden en internationaliseren. Eveneens in

2006 wordt ze door de Vlaamse Koninklijke Academie. Klasse Schone Kunsten een tweede maal gelauwerd met een prijs voor haar uitmuntende carrière onder de veertig levensjaren. In 2015 wordt ze Gewoon Hoogleraar. Deze laatste bevordering kon ze vernemen tijdens haar Senior Fellowship aan het *Internationales Kolleg für Kulturtechnikforschung und Medienphilosophie* van de Bauhaus Universität in Weimar (april-september 2015) waar ze als excellentie-expert in de iconologie was uitgenodigd. Tot op vandaag is zij voorzitter van haar vakgroep.

Barbara Baert is gehuwd met Koen Kwanten en ze hebben samen twee zonen Andreas (2002) en Marius (2007). Haar ouders, Rita Gybels en beeldend kunstenaar Paul Baert, verhuisden in 2007 uit hun achttiende-eeuwse boerderij in Merksplas, naar het gerestaureerde industrieel pand "De Mouterij" in Leuven, dichtbij de laureaat.

Het werk van kunstwetenschapper Barbara Baert

De discipline van de Kunstwetenschappen is een huis met vele kamers. Een vakgebied dat zowel vragen naar vorm en schoonheid doorheen de tijd behandelt als de ontwikkeling van inhoudelijke thema's (iconografie) kan niet anders dan de diversiteit omhelzen. Kunstwetenschapper James Elkins (Chicago) liet destijds optekenen: *"It is a sign of health of Art History that it can address large scale questions."*

Ook het oeuvre van kunsthistorica Barbara Baert schuwt nooit de *large scale questions*. Haar werk verbindt kennis en vraagstellingen uit de ideeëngeschiedenis, de culturele antropologie, de filosofie en in beperktere mate ook de psychoanalyse, en vertoont een grote gevoeligheid voor culturele archetypen en hun symptomen in de plastische kunsten. Ze vertrekt daarbij meestal van de oude kunst en de vroege moderniteit, maar haar werk bezit ook relevante uitstappen naar de hedendaagse kunst.

Heden wordt Barbara Baerts onderzoek naar het plastisch 'inkantelingsproces' van culturele symptomen (zoals teksten, maar ook ideeën uit de orale cultuur) als exemplarisch beschouwd. Deze benadering had reeds zijn kiemen in haar dissertatie *A Heritage of Holy Wood* (Brill Publishers, 2004) over de relieken van het H. Kruis in West-Europa, nu een belangrijk referentiewerk, destijds een methodologische pionier in het vakgebied. Kortom, Baerts projecten tonen grote inspanningen voor de interdisciplinaire dialoog binnen de humane wetenschappen en kunnen belicht worden vanuit drie grote invalshoeken: de methodische ruimte tussen tekst en beeld, de impact van het sensorium op de beeldende kunsten en tenslotte de kritische reflectie over het eigen vakgebied.

Wat de eerste invalshoek betreft, heeft Barbara Baert veel werk verricht over het lichaam als medium in tekst en beeld. Haar onderzoek naar de problematiek van 'aanraking' in de iconografie van Bijbelse vrouwen (Maria Magdalena, de vrouw met bloedvloeiingen) heeft bijgedragen tot een beter begrip van aanrakings- en bloedtaboeïsering in gender context. Een bijzonder aandachtspunt in deze groep publicaties over lichamelijkeheid is de rol van relictten enerzijds en van textiel als *seconde peau* anderzijds. In deze projecten werkt ze comparatief over de Europese cultuurgrenzen heen.

De vertrouwdheid met onderzoeksvragen over de impact van aanraking, over textiel en over liminale zones van het lichaam heeft ten tweede tot projecten over het sensorium geleid. De nieuwste uitdagingen in Barbara Baerts werk zijn daarbij de voorstelling en beleving van de zintuigen die aan het visuele medium ontsnappen en in feite alleen maar indirect kunnen uitgebeeld worden, zoals geur en wind. *Pneuma and the Visual arts in the Middle Ages and early Modernity. Essays on Wind, Ruach, Incarnation, Odour Stains, Movement, Kairos, Web and Silence* is daarbij haar recentste boek. Het behandelt de complexe verhoudingen tussen de mens en zijn ecologische omgeving, de mens en zijn lichaam, de spirituele relatie tussen zichtbaar en onzichtbaar in de beeldende kunsten. Baert stelt daarbij het verschijnsel 'wind' voor als een paradigma voor beeldonderzoek als zodanig.

De derde invalshoek in het oeuvre van Barbara Baert is de kritische reflectie over de grondslagen en de toekomst van het eigen vakgebied. Deze preoccupatie heeft vorm gekregen in een reeks discipline-beschouwende essays binnen de daarvoor speciaal opgerichte reeks *Studies in Iconology* (Peeters Publishers). In deze reeks komt een scherpe en uitdagende onderzoekster naar voor, die haar intellectuele vrijplaats beschermt en naar analogie een discours koestert dat het academische genre zelf durft te bevragen. Ze verdedigt daarbij een wetenschapsbeoefening van de 'vervloeiing' en de empathie tegenover die van de begrenzing en de fixatie op het 'zelf'.

Een laatste vraag rest: welke naam zal zulke interdisciplinaire dialoog binnen het huidige tijdsgewricht dragen? De Duitse taal spreekt ondertussen van *Bildwissenschaften*. De Franse taal verkiest vandaag *Anthropologie visuelle*. De Vlaamse taal blijft bij de oorspronkelijke term 'Iconologie'. Hoe het ook zij, de bijzondere energie van de Kunstwetenschappen in zijn geheel schuilt misschien in haar onclassificeerbaarheid. Want zoals de Italiaanse kunstwetenschapper en filosoof Giorgio Agamben teder opmerkt: het is "*une science sans nom*". Wellicht verklaart precies de scharnierpositie van België met haar drie taalzones de huidige rijkdom van Kunstwetenschappen in de Lage Landen: voortdurend dynamisch beïnvloed, voortdurend vriendelijk 'besmet' en voortdurend alert voor nieuw initiatief.

De Francqui-Stichting en de Francqui-Prijs

De geschiedenis van de Francqui-Stichting

De Francqui-Stichting werd op 25 februari 1932 bij Koninklijk Besluit gesticht door de Belgische diplomaat en politicus Emile Francqui, samen met de toenmalige Amerikaanse president Herbert Hoover. Op vraag van president Woodrow Wilson namen de twee heren de leiding over de hulp aan de Belgische bevolking tijdens de Eerste Wereldoorlog. Na de oorlog gaven ze de daartoe bestemde fondsen een andere functie: ze investeerden in wetenschappelijke organisaties zoals de Francqui-Stichting om het wetenschappelijk onderzoek in België te stimuleren. Vandaag wordt de Raad van Bestuur voorgezeten door ere-voorzitter van de Europese Raad en minister van Staat Herman Van Rompuy. Het orgaan is samengesteld uit vooraanstaanden uit zowel de academische, juridische, politieke en zakenwereld.

De Francqui-Prijs

Sinds 1933 reikt de Francqui-Stichting de Francqui-Prijs uit. Dit is de belangrijkste Belgische wetenschapsprijs en wordt jaarlijks overhandigd aan een Belgische onderzoeker onder de 50 jaar, die een buitengewone bijdrage leverde met een onderzoek dat in prestige de landsgrenzen kan overstijgen. De prijs is daarom een stimulans voor een jonge wetenschapper, eerder dan een bekroning van een wetenschappelijke carrière. Om die reden gaat de stichting op zoek naar innovatief en origineel werk. De allereerste laureaten waren de historicus Henri Pirenne (Gent) in 1933 en kosmoloog Georges Lemaître (Leuven) in 1934. Meerdere laureaten hebben na de uitreiking van de Francqui-Prijs ook grote internationale prijzen in ontvangst mogen nemen, sommigen zelfs de **Nobelprijs**. De prijs bedraagt **250.000 euro** en wordt beurtelings uitgereikt aan een wetenschapper uit de exacte wetenschappen, menswetenschappen en de biologie en geneeskunde.

Kandidaten voor de Francqui-Prijs moeten worden voorgedragen, hetzij door twee leden van de Belgische Koninklijke Academie, hetzij door een titularis van de Francqui-Prijs. Op voorstel van de Gedelegeerd Bestuurder van de Francqui-Stichting, professor Pierre Van Moerbeke, benoemt de Raad van bestuur een prestigieuze wetenschapper tot voorzitter van de jury. De aanstelling van deze voorzitter gebeurt nog vooraleer de kandidaturen kunnen worden ingediend. Daarna verzamelt deze voorzitter een internationale jury rond zich, in functie van de profielen van de kandidaten. Bovendien mogen noch de voorzitter van de jury noch de overige juryleden op welke manier dan ook verbonden zijn aan een Belgische wetenschappelijke instelling of universiteit op het moment van de kandidatenvoordracht en de toekenning van de Francqui-Prijs. De jury beraadt zich in Brussel en stelt een laureaat voor de prijs voor aan de Raad van Bestuur. De Raad neemt dan de finale beslissing.

Francqui-Prijs 2016: de juryleden

Professor dr. Eric Maskin (Voorzitter van de Jury)
2007 Nobel Memorial Prize in Economics
Adams University Professor at University of Harvard
Cambridge, MA – United States

Professor Sir Richard Blundell
Professor of Economics at University College London
Research Director of the Institute for Fiscal Studies
London- United Kingdom

Professor dr. Yve-Alain Bois
Institute for Advanced Study at Princeton University
Art History
Princeton, NJ – United States

Professor dr. Angelos Chaniotis
Institute for Advanced Study at Princeton University
Ancient History
Princeton, NJ – United States

Prof. dr. David Coen
Director of the School of Public Policy
founding Director of the Global Governance Institute at University College London
University College London
London - United Kingdom

Professor dr. Antoine Compagnon
Professor at Collège de France and Columbia University, New York
Modern French Literature
Paris – France

Professor dr. Elaine Fox
Professor of Psychology and Affective Neuroscience at the University of Oxford
Founder of the Oxford Centre for Emotion and Affective Neuroscience (OCEAN)
Oxford – United Kingdom

Professor dr. Nillie Lavie
Professor of Psychology and Brain Sciences
Director of the Attention and Cognitive Control laboratory, at the Institute of Cognitive Neuroscience
University College London
London – United Kingdom

Professor dr. Beth Simmons
Clarence Dillon Professor of International Affairs in the Department of Government
Woodrow Wilson Award
Harvard University
Cambridge - USA

Professor dr. Ursula Verhoeven – van Elsbergen
Professor of Egyptology at Johannes Gutenberg-University Mainz
Mainz – Germany

Francqui-Prijs: de laureaten van de afgelopen 10 jaar

- **2015 – Stefaan VAES**
KUL – Exacte Wetenschappen – Wiskunde – von Neumannalgebra's
- **2014 - Bart LAMBRECHT**
UGent VIB Inflammation Research Group - Immunology- Pulmonary diseases – Inflammatory diseases – Study the various aspects of lung immunology and asthma
- **2013 - Olivier DE SCHUTTER**
UCLouvain - Théorie de la gouvernance - Droit international et européen des droits de l'homme, Droit de l'Union européenne.
- **2012 - Conny Clara Aerts**
KUL-Radboud Universiteit Nijmegen-UHasselt - Exacte Wetenschappen – Sterrenkunde
- **2011 - Pierre VANDERHAEGHEN**
ULB - Biologische en Medische Wetenschappen – Neurowetenschappen
- **2010 - François MANIQUET**
UCL - Humane Wetenschappen – Economist
- **2009 - Eric LAMBIN**
UCL - Exacte Wetenschappen – Geography
- **2008 - Michel GEORGES**
ULg - Biologische en Medische Wetenschappen - Animal Genomics
- **2007 - François de CALLATAY**
Koninklijke bibliotheek van België - Humane Wetenschappen – Historicus
- **2006 - Pierre GASPARD**
ULB - Exacte Wetenschappen - Statistical mechanics